

Predicció, prevenció i tractament de la delinqüència

Vicente Garrido Genovés
Almudena González García

PID_00202636

Material docent de la UOC

Vicente Garrido Genovés

Professor titular de la Universitat de València, on imparteix Criminologia. Ha escrit nombrosos llibres sobre diversos temes de la criminologia i la psicologia criminal, com *El Psicopata, ¿Qué es la Psicología Criminal?*, *Principios de Criminología* (coautor), *El Rastro del asesino*, *La mente criminal* i *Perfiles Criminales*.

Almudena González García

Llicenciada en Criminologia per la Universitat de València. Ha participat en diversos projectes d'investigació criminològica, com *La Predicción de la Reincidencia en Jóvenes Delincuentes* i *Estudio Actualizado de la Psicopatía*.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats per la professora: Patricia Hernández Hidalgo (2013)

Primera edició: setembre 2013

© Vicente Garrido Genovés, Almudena González García

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2013

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

Dipòsit legal: B-14.968-2013



Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Introducció

L'assignatura *Predicció, prevenció i tractament de la delinqüència* abraça continguts molt amplis i rellevants en la criminologia actual, de manera que és ben natural que mantingui relacions significatives amb altres àrees o matèries, com la política criminal o la psicologia criminal. Pel que fa a la política criminal, és obvi que una política criminal es defineix per la manera en què un país legisla i posa en pràctica actuacions tendents a evitar el delicte, és a dir, a prevenir-lo, sia amb sancions penals o amb mesures de naturalesa social, de més amplitud o abast (per exemple, polítiques d'ocupació, d'escolarització, de reordenació de recursos i habitatge als barris, etc.). No obstant això, el mòdul de prevenció que considerarem aquí vol ser més específic, i no tindrà en compte totes les maneres amb què es pot prevenir el delicte, sinó solament aquelles en què els criminòlegs tenen més protagonisme gràcies a l'aplicació dels seus coneixements. Aquestes maneres han resultat ser, d'una banda, **la prevenció psico-social**, i de l'altra, **la prevenció situacional**. La primera s'orienta a l'individu, i busca dotar-lo de recursos que inhibeixin la motivació i les habilitats per a delinquir; la segona s'orienta a l'ambient, i vol canviar les oportunitats perquè un delinqüent motivat decideixi no cometre el delicte.

Pel que fa a la psicologia criminal, els seus coneixements incideixen d'una manera directa en aquesta assignatura, ja que constitueixen els fonaments sobre els quals es pot predir, tractar i prevenir la delinqüència. Per això té tot el sentit que el mòdul 3, titulat "Explicacions psicològiques de la conducta delictiva", s'ocupi, en l'apartat 5, de la criminologia del desenvolupament i les carreres delictives, i dins d'aquest epígraf es tracti amb detall de l'anàlisi dels **factors de risc i de protecció** del delicte. En criminologia, la predicció no es pot entendre sense aquestes nocions teòriques, i encara que n'esmentem alguns aspectes en aquesta assignatura, no serem redundants sobre aquest tema, i per això us remetem a consultar l'apartat esmentat. En lloc seu aprofundim en la manera com es duu a terme la predicció del delicte i en els problemes inherents a aquesta tasca d'acord amb determinats paràmetres. També ens centrem més detingudament en el procés de **desistiment** del delicte, pel lloc central que ocupa en l'explicació dels altres dos mòduls d'aquesta assignatura: el tractament i la prevenció de la delinqüència.

Podem dir el mateix del mòdul 4 de l'assignatura titulada *Aplicacions*. Hi ha un apartat dedicat al tractament i un altre a la prevenció. Com que s'hi plantegen aspectes generals de tots dos, ens veiem alliberats també de tornar a repetir aquests coneixements, i en lloc seu ens ocupem d'aprofundir en una sèrie de qüestions que són particularment importants en aquests temes.

Nosaltres hi incloem també un mòdul 4 dedicat a posar en relleu la importància de poder conèixer amb detall el funcionament i les característiques d'un programa d'intervenció d'ampli espectre anomenat *ART (Aggression Replacement Training)*, que reuneix moltes de les qualitats dels programes de tractament que es fan servir avui dia.

Així, doncs, els mòduls que componen aquesta assignatura són els següents:

- Mòdul 1. La predicció de la delinqüència.
- Mòdul 2. La prevenció de la delinqüència.
- Mòdul 3. El tractament dels delinqüents.
- Mòdul 4. El tractament dels delinqüents: el programa ART.

Abans de començar el mòdul 1, cal veure de quina manera estan íntimament relacionats aquests continguts.

Si no disposéssim de coneixements per a predir si una persona avaluada té més o menys probabilitat de cometre un delicte (o de reincidir-hi), seria impossible elaborar programes de tractament o de prevenció. Per què? Perquè per a predir hem de saber quins factors hi ha al darrere del delicte, i també quins tendeixen a fer-lo menys probable. Els primers són els factors de risc, i els segons són els de protecció. Si podem elaborar programes de tractament, entesos com els que estan orientats a canviar la conducta antisocial dels subjectes que ja la mostren d'una manera oficial, això és, que tenen la categoria d'haver rebut una sentència de la jurisdicció juvenil o adulta, és perquè tenim una idea de quins aspectes han d'aprendre, d'una banda, i desaprendre, de l'altra, pel fet que la investigació els ha associat a la continuïtat en el delicte o bé al cessament, respectivament.

I això mateix passa en la prevenció: busquem que disminueixin els factors de risc (sia personals o socials) i, alhora, que augmentin els factors de protecció, com disposar d'adults prosocials o desenvolupar una bona inclinació cap a l'escola. Si no poguéssim predir **què hem d'esperar** com a conseqüència d'aquests esforços, hauríem de reconèixer que sabem molt poc sobre la manera de canviar el curs de les coses.

En síntesi, **la predicció** es basa en l'estudi dels factors que s'associen amb el delicte. Per això, saber predir és una tasca que és al darrere de l'establiment dels objectius de tota intervenció, sia en el subjecte delinqüent, sia en l'àmbit de la prevenció individual o social. Si preveiem que el fracàs a l'escola és un factor clau en la reincidència juvenil –per exemple–, superar aquest dèficit es converteix en un objectiu de la intervenció.

Continguts

Mòdul didàctic 1

La predicció de la delinqüència

Vicente Garrido Genovés i Almudena González García

1. Què és predir la delinqüència?
2. El desistiment del delictes
3. La predicció de la delinqüència juvenil
4. La valoració de la psicopatia en els joves
5. Un exemple pràctic de predicció de la reincidència juvenil: l'IGI-J
6. Un cas de predicció rellevant: la violència contra la dona

Mòdul didàctic 2

La prevenció de la delinqüència

Vicente Garrido Genovés i Almudena González García

1. El camp de la prevenció de la delinqüència
2. Política criminal i delinqüència a Europa
3. La prevenció psicosocial
4. La prevenció situacional
5. Una nova frontera per a la prevenció: el ciberdelictes
6. Un model per al progrés en la investigació preventiva aplicada
7. Conclusions

Mòdul didàctic 3

El tractament dels delinqüents

Vicente Garrido Genovés i Almudena González García

1. La política basada en l'evidència
2. L'assoliment del desistiment en el delictes
3. Tècniques de tractament cognitivoconductuals
4. El tractament dels delinqüents juvenils internats (crònics i violents)
5. Tractament dels delinqüents que abusen de les drogues
6. Programes per a la inserció laboral d'exdelinqüents
7. La tècnica de l'entrevista motivacional
8. El tractament dels psicòpates
9. La relació terapèutica amb el delinqüent juvenil
10. Conclusions

Mòdul didàctic 4

El tractament dels delinqüents: el programa ART

Vicente Garrido Genovés i Almudena González García

1. *Aggression replacement training* (ART): la teoria en què es fonamenta
2. El programa ART (*Aggression Replacement Training*)
3. Procediments per a augmentar la generalització
4. El control de la ira
5. La tècnica

6. El contingut de les sessions
7. Reflexions finals de l'assignatura